

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

Analiza prawnoporównawcza dotycząca polskiej instytucji
zatarcia skazania oraz instytucji niewykazywania
w europejskich systemach prawa karnego

dr Paulina Banaszak-Grzechowiak

Prawo karne i kryminologia

Warszawa 2023

Spis treści

1. Wstęp	5
2. Uwagi ogólne	6
3. Informacje na temat polskiego rejestru karnego	11
4. Zatarcie skazania w polskim systemie prawnym	13
5. Informacje na temat danych wykazywanych w rejestrach karnych wybranych państw europejskich oraz na temat zatarcia skazania w tych państwach	15
5.1. Niemcy	15
5.2. Szwajcaria	20
5.3. Liechtenstein	22
5.4. Hiszpania	24
5.5. Anglia	26
5.6. Francja	28
5.7. Finlandia	31
5.8. Estonia	32
6. Europejski system przekazywania informacji z rejestrów karnych (ECRIS)	36
7. Wnioski	38
Bibliografia	39
Literatura	39
Strony internetowe	39

1. Wstęp

W 2022 r. w Sekcji Prawa i Procesu Karnego Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości został zrealizowany projekt badawczy pt. „Analiza prawnoporównawcza dotycząca polskiej instytucji zatarcia skazania oraz instytucji niewykazywania w europejskich systemach prawa karnego”. Celem tego projektu było ustalenie, jakie rejestry karne funkcjonują w wybranych państwach europejskich, jakie dane zawarte są w tych rejestrach oraz jakich informacji się w nich nie wykazuje. Ponadto celem projektu było dokonanie analizy regulacji odnoszących się do instytucji zatarcia skazania w wybranych państwach europejskich oraz ustalenie, czy w ustawodawstwach tych państw zatarcie skazania rozumiane jest tak samo jak w polskim systemie prawnym, tj. czy w przypadku, gdy dojdzie do zatarcia skazania, wpis o skazaniu usuwa się z rejestru karnego. W ramach przedmiotowego projektu poddano analizie regulacje prawne następujących państw europejskich: Niemiec, Szwajcarii, Liechtensteinu, Hiszpanii, Anglii, Francji, Finlandii oraz Estonii¹.

¹ Przy przedstawianiu treści regulacji prawnych obowiązujących w ustawodawstwach państw europejskich zachowano oryginalny sposób oznaczania poszczególnych jednostek redakcyjnych w aktach prawnych tych państw.

2. Uwagi ogólne

Skazanie sprawcy za popełnione przez niego przestępstwo pociąga za sobą daleko idące skutki. W literaturze prawa karnego wskazuje się, że mówiąc o skutkach skazania, ma się na myśli skutki, które nie są wyrażone w karze i trwają dłużej niż wykonanie samej kary. Oznacza to *de facto*, że „[s]kutki te stanowią przedłużenie ograniczenia praw spowodowanego karą za przestępstwo na czas po odbyciu kary”². Jak wskazuje B.J. Stefańska, skutki te oddziałują na skazanego nie tylko w okresie wykonywania kary, ale także po zakończeniu jej odbywania i nie wchodzą wprost w zakres dolegliwości samej kary. Niekiedy zdarza się i tak, że bywają one bardziej dotkliwe aniżeli sama kara, a nadto czynią skazanych na bardzo długie lata „obywatelami drugiej kategorii”. W wyniku skazania dochodzi bowiem niejednokrotnie do sytuacji, w której skazany traci uzyskaną wieloletnim wysiłkiem pozycję społeczną³.

W doktrynie wyróżnia się prawne oraz społeczne skutki skazania. Doktryna prawa karnego zakresem pojęcia „prawne skutki skazania” obejmuje tylko te skutki, które bezpośrednio wynikają z ustawy, albowiem skutki pośrednie, wiążące się z posiadaniem przez skazanego określonych właściwości, nie zawsze są oceniane według kryteriów prawnych, lecz według kryteriów o charakterze pozaprawnym⁴. Należy mieć bowiem na uwadze fakt, że skazanie może pociągać za sobą negatywne skutki dla skazanego wyrażone wprost w ustawie, a zatem wynikające z niej bezpośrednio, jak również może ono wywoływać skutki wpływające pośrednio na sytuację prawną skazanego w ten sposób, iż pozbawi go ono określonej właściwości, np. nieskazitelnosci charakteru czy dawania rękojmi wykonywania określonego zawodu⁵.

Społeczne skutki skazania – najogólniej rzecz ujmując – wiążą się z ostracyzmem, jaki w następstwie skazania dotyka sprawcę przestępstwa ze strony jego najbliższego otoczenia. W kontekście społecznych skutków skazania warto więc powołać się na następujące

² B.J. Stefańska, *Zatarcie skazania*, Warszawa 2014, s. 27.

³ B.J. Stefańska, *Zatarcie...*, s. 17.

⁴ B.J. Stefańska, [w:] R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 672.

⁵ B.J. Stefańska, *Zatarcie...*, s. 28–29.

słowa: „Skazanie pociąga za sobą negatywne następstwa nie tylko w sferze prawnej skazanego, ale także dotyczą go liczne nieprzyjemności w obrębie jego otoczenia, np. rodziny, znajomych. Są one mniejsze lub większe w zależności od więzi łączących go z otoczeniem, jak też wagi i rodzaju popełnionego przestępstwa, także rodzaju i rozmiaru kary. [...] Skazanie może powodować całkowite zerwanie szczególnej więzi łączącej skazanego z drugą osobą [...]. Stosunek najbliższego otoczenia skazanego może stosować wobec niego obstrukcję towarzyską, zerwać z nim kontakty towarzyskie i izolować go w grupie”⁶.

Skutki skazania, o których mowa powyżej, pozostają w ścisłym związku z rejestracją skazań, albowiem odnotowanie skazania w rejestrze umożliwia jego ujawnienie, a następnie wyciągnięcie przewidzianych konsekwencji prawnych, które ściśle się z nim wiążą⁷. Jak wskazuje R. Pawlik, społeczeństwo od dawna odczuwało potrzebę rejestracji wyroków skazujących, albowiem już na stosunkowo niskim poziomie rozwoju prawnego wskazywano na potrzebę surowszego karania ludzi, którzy już raz popełnili przestępstwo⁸. W średnio-wieczu i na początku okresu nowożytnego postępowanie w tym zakresie sprowadzało się do tego, że dowód uprzedniej karalności umieszczano na ciele skazanego. Stanowił on trwałe piętno, którego nie można było usunąć. Sposób ten stosowany był na ziemiach polskich jeszcze w pierwszej połowie XIX wieku. Kodeks Karzący Królestwa Polskiego przewidywał piętnowanie skazanego przez umieszczenie na jego łopatkach odpowiednich liter wskazujących na sąd, przed którym poprzednio odpowiadał. Jeśli zaszła taka potrzeba, wystarczyło zwrócić się do tego sądu, aby otrzymać dane, kiedy i za co sprawca został ukarany. Idea systemu rejestracji wyroków przetrwała do czasów obecnych. Obecnie rejestracja skazań polega na prowadzeniu przez poszczególne państwa rejestrów, w których odnotowywane są przede wszystkim informacje o wyrokach skazujących⁹.

S. Ładoś stoi na stanowisku, że w wielu przypadkach umieszczenie w rejestrze karnym informacji o skazaniu danej osoby okazuje się być dla niej o wiele bardziej dotkliwą konsekwencją niż samo wykonanie kary. Dzieje się tak zwłaszcza w przypadku drobnych przestępstw¹⁰. Jak wskazuje B.J. Stefańska, w literaturze podkreśla się, że rejestry skazań odgrywają dwojaką rolę. Przede wszystkim pełnią one funkcję informacyjną dla sądów, dla których wiedza na temat dotychczasowej karalności danej osoby jest niezwykle istotna, m.in. ze względu na konieczność ustalenia, czy doszło do popełnienia przestępstwa w warunkach recydywy. W tym kontekście dane z rejestru karnego umożliwiają dokonanie przez sąd oceny

⁶ B.J. Stefańska [w:] R. A. Stefański (red.), *Kodeks karny...*, s. 673.

⁷ B.J. Stefańska, *Zatarcie...*, s. 21.

⁸ R. Pawlik, *Ewolucja instytucji zatarcia skazania w polskim prawie karnym z perspektywy European Criminal Records Information System – zagadnienia wybrane*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2014, nr 1, s. 127.

⁹ R. Pawlik, *Ewolucja...*, s. 128.

¹⁰ S. Ładoś, *Kilka uwag na temat wpływu perspektywy zatarcia skazania na rozstrzygnięcie o przedmiocie procesu karnego*, [w:] T. Grzegorzczak (red.), *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, Warszawa 2011, s. 639.

oskarżonego i dostosowanie reakcji karnej do jego dotychczasowego zachowania, a tym samym zapewnienie celów prewencji szczególnej¹¹. Drugą funkcję rejestrów skazań można określić mianem funkcji społecznej, albowiem zaświadczenia wydawane z rejestrów są bardzo często potrzebne do podjęcia zatrudnienia czy też do uzyskania różnego rodzaju uprawnień¹².

W kontekście funkcji, jaką pełnią rejestry skazań, warto odwołać się również do treści Rekomendacji Nr R (84) 10 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich o rejestrze karnym i zatarciu skazania przyjętej w dniu 21 czerwca 1984 r. W preambule do tej Rekomendacji mowa jest bowiem o tym, że rejestry karne służą przede wszystkim jako źródło informacji dla organów odpowiedzialnych za funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych o wcześniejszych konfliktach z prawem osoby oskarżonej, udostępnianych tym organom w celu ułatwienia podjęcia trafnej decyzji, uwzględniającej sytuację oskarżonego.

Historycznie wykształciły się dwa systemy rejestracji skazań, mianowicie system zdecentralizowany oraz system scentralizowany. System zdecentralizowany ma to do siebie, że rejestracja skazań prowadzona jest przez władze lokalne właściwe z uwagi na miejsce zamieszkania skazanego albo ze względu na jego miejsce urodzenia. System ten obowiązywał do 1931 r. na terenie byłego zaboru pruskiego oraz na terenie byłego zaboru austriackiego¹³. W systemie scentralizowanym rejestracja skazań prowadzona jest na szczeblu centralnym, a rejestr ten obejmuje dane na temat wszystkich skazań, do jakich doszło na terenie danego kraju. Taki system w przeciwieństwie do systemu zdecentralizowanego zapewnia kompletność danych zgromadzonych w rejestrze, co stanowi jego niewątpliwy walor¹⁴.

Z zagadnieniem skutków skazania oraz prowadzenia rejestrów skazań ściśle wiąże się problematyka zatarcia skazania. Zatarcie skazania jest instytucją o niezwykle doniosłym znaczeniu, albowiem jego skutki w bardzo istotny sposób wpływają na funkcjonowanie skazanego w społeczeństwie poprzez ułatwienie mu ponownego włączenia się w życie społeczne oraz zawodowe¹⁵. Zatarcie skazania niweluje skutki skazania, które – jak już wcześniej wskazano – dotyczą skazanego zarówno w sferze prywatnej, jak i w różnych dziedzinach życia społecznego, w tym też zawodowego.

Podkreślenia wymaga, że w treści Rekomendacji Nr R (84) 10 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich o rejestrze karnym i zatarciu skazania przyjętej w dniu 21 czerwca 1984 r. jako jeden ze środków, jakie powinny wprowadzić do swoich porządków prawnych państwa członkowskie Rady Europy, wskazano właśnie zatarcie skazania. W Rekomendacji tej przyjęto, że porządki prawne państw członkowskich powinny przewidywać

¹¹ B.J. Stefańska, *Zatarcie...*, s. 107.

¹² B.J. Stefańska, *Zatarcie...*, s. 107.

¹³ B.J. Stefańska, *Zatarcie...*, s. 108.

¹⁴ B.J. Stefańska, *Zatarcie...*, s. 108.

¹⁵ B.J. Stefańska, *Zatarcie...*, s. 17.

zatarcie skazania z mocy prawa po upływie zasadnie krótkiego okresu i – o ile jest to wskazane – powinny również przewidywać możliwości zatarcia skazania we wcześniejszym terminie na wniosek osoby zainteresowanej. W Rekomendacji zwrócono również uwagę na to, jak ogromne znaczenie ma wprowadzenie stosownych regulacji prawnych gwarantujących, że zatarcie skazania implikuje zakaz odnoszenia się do wyroków skazujących orzeczonych wobec zainteresowanej osoby, chyba że odniesienie takie uzasadnione jest istotnymi przesłankami przewidzianymi w prawie krajowym.

Zatarcie skazania opiera się na założeniu, że człowiek, który odbył już wymierzoną mu karę i przez dłuższy czas po jej odbyciu zachowuje się nienagannie, zasługuje na przywrócenie mu utraconych praw, albowiem w instytucji zatarcia skazania „[c]hodzi o to, by sprawca przestępstwa nie pozostawał przez całe życie wyeliminowany ze społeczeństwa, by piętno skazania nie obciążało go do końca życia”¹⁶.

Podkreślenia wymaga przy tym, że za niebyły (na moment po zatarciu skazania) uważa się wyłącznie: 1) fakt skazania za przestępstwo oraz 2) fakt uznania danego zachowania się człowieka za przestępstwo. Nie uważa się natomiast za niebyły, a więc za niemający nigdy miejsca w rzeczywistości, faktu samego zachowania się sprawcy, które uważanym za niebyłe skazaniem uznane zostało za przestępstwo; zachowanie to może być zatem uwzględniane przez inne podmioty i może mieć wpływ chociażby na ocenę dotychczasowego życia człowieka w ramach prognozy kryminologicznej dokonywanej na potrzeby kolejnego postępowania karnego¹⁷.

Instytucja zatarcia skazania stanowi bez wątpienia nagrodę dla sprawcy. Nie sposób nie zgodzić się ze stwierdzeniem, że: „Patrząc na instytucję zatarcia skazania z tej perspektywy, należałoby uznać, że jest ona jednym ze środków motywacyjnych, mających oddziaływać na sprawcę w taki sposób, by przestrzegał on – przynajmniej w pewnym okresie – porządku prawnego, i przekonujących go do tego, że porządku prawnego warto przestrzegać; wszak przestrzeganie porządku prawnego doprowadzi do uznania go (sprawcy) za «przeciętnego» (pod względem prawnym) obywatela”¹⁸.

Instytucja zatarcia skazania służy również realizacji zasady humanitaryzmu i poszanowania godności człowieka¹⁹. W tym kontekście warto przytoczyć słowa R. Krajewskiego, który stoi na stanowisku, że: „Wykształciła się ona [instytucja zatarcia skazania – dop. P.B.-G.] w toku ewolucji prawa karnego jako efekt jego stopniowej humanizacji. Powstała w wyniku odejścia od przedmiotowego traktowania skazanych. Podstawowym założeniem jest tu przyjęcie, że

¹⁶ B.J. Stefańska, *Zatarcie...*, s. 17.

¹⁷ P. Banaszak-Grzechowiak, K. Burdziak, *Instytucja zatarcia skazania w polskim prawie karnym – raport z badania*, s. 8, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2020/10/IWS_Banaszak-Grzechowiak-P.-Burdziak-K._Instytucja-zatarcia-skazania-w-polskim-prawie-karnym---raport-z-badania.pdf (dostęp: dnia 19 kwietnia 2022 r.).

¹⁸ P. Banaszak-Grzechowiak, K. Burdziak, *Instytucja...* s. 10.

¹⁹ P. Banaszak-Grzechowiak, K. Burdziak, *Instytucja...* s. 11.

skazany nie powinien przez całe życie podlegać stygmatyzacji z powodu skazania i bez końca ponosić różnego rodzaju konsekwencji za popełnione przestępstwo. Nikt nie powinien do końca żyć z piętnem przestępcy; odpowiedni upływ czasu, zwłaszcza gdy sprawca nie popełnił kolejnego przestępstwa, powinien przywrócić mu status osoby niekaranej i szansę rozpoczęcia normalnego życia, tak jakby nigdy nie popełnił on przestępstwa, za które został skazany. Widać tu wyraźnie ideę przebaczenia – puszczenia w niepamięć – będącą elementem zasady humanitaryzmu. Zasada ta przemawia za tym, by dać skazanemu szansę, którą jednakże uzależnić trzeba od spełnienia pewnych warunków. Wśród nich podstawowe znaczenie ma uzasadnione przekonanie, że przywrócony społeczeństwu sprawca zrezygnuje z dalszego popełniania przestępstw²⁰.

²⁰ R. Krajewski, *Zatarcie skazania w prawie karnym*, „Państwo i Prawo” 2007, nr 11, s. 102–103.

3. Informacje na temat polskiego rejestru karnego

Przed przystąpieniem do omówienia szczegółowych regulacji dotyczących instytucji zatarcia skazania w polskim systemie prawnym, której istota – najogólniej rzecz ujmując – sprowadza się do tego, że z chwilą zatarcia skazania uważa się je za niebyłe, a wpis o skazaniu usuwa się z rejestru skazanych (art. 106 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny²¹, dalej k.k.), należy w tym miejscu przedstawić przynajmniej w ogólnym zarysie informacje na temat polskiego rejestru karnego oraz danych, jakie są w tym rejestrze wykazywane.

Zagadnienia związane z funkcjonowaniem rejestru karnego w Polsce reguluje ustawa z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym²² (dalej ustawa o KRK). Krajowy Rejestr Karny prowadzi Minister Sprawiedliwości. W zakresie określonym w ustawie o KRK realizację zadań związanych z prowadzeniem rejestru zapewnia wchodzące w skład Ministerstwa Sprawiedliwości Biuro Informacyjne Krajowego Rejestru Karnego.

Zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy o KRK w rejestrze gromadzi się dane o osobach:

- 1) prawomocnie skazanych za przestępstwa lub przestępstwa skarbowe;
- 2) przeciwko którym prawomocnie warunkowo umorzono postępowanie karne w sprawach o przestępstwa lub przestępstwa skarbowe;
- 3) przeciwko którym prawomocnie umorzono postępowanie karne w sprawach o przestępstwa lub przestępstwa skarbowe na podstawie amnestii;
- 4) będących obywatelami polskimi prawomocnie skazanymi przez sądy państw obcych;
- 5) wobec których prawomocnie orzeczono środki zabezpieczające w sprawach o przestępstwa lub przestępstwa skarbowe;
- 6) nieletnich, wobec których prawomocnie orzeczono środki wychowawcze, środków leczniczych lub środków poprawczych na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich²³;

²¹ Tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.

²² Teksty jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 159 ze zm.

²³ Dz.U. poz. 1700 ze zm.

- 7) prawomocnie skazanych za wykroczenia na karę aresztu;
- 8) poszukiwanych listem gończym;
- 9) tymczasowo aresztowanych;
- 10) nieletnich umieszczonych w schroniskach dla nieletnich.

Zgodnie z tym, co stanowi art. 1 ust. 3 ustawy o KRK, w rejestrze gromadzi się również dane o podmiotach zbiorowych, wobec których prawomocnie orzeczono karę pieniężną, przepadek, zakaz lub podanie wyroku do publicznej wiadomości, na podstawie ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary²⁴.

W Krajowym Rejestrze Karnym nie gromadzi się natomiast danych o grzywnie, ograniczeniu wolności, naganie czy zastępczych karach aresztu w sprawach o wykroczenia.

²⁴ Tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 659.

4. Zatarcie skazania w polskim systemie prawnym

Przechodząc do omówienia szczegółowych regulacji dotyczących zatarcia skazania zamieszczonych w polskim Kodeksie karnym, w pierwszej kolejności należy wskazać, że w myśl art. 106 k.k. z chwilą zatarcia skazania uważa się je za niebyłe; wpis o skazaniu usuwa się z rejestru skazanych²⁵. Należy mieć jednak na uwadze fakt, że zgodnie z art. 106a k.k. nie podlega zatarciu skazanie na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, jeżeli pokrzywdzony był małoletnim poniżej lat 15.

Zgodnie z tym, co stanowi art. 107 § 1 k.k., w razie skazania na karę pozbawienia wolności wymienioną w art. 32 pkt 3 k.k., tj. na karę pozbawienia wolności, której górna granica wynosi 15 lat lub karę 25 lat pozbawienia wolności, zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem 10 lat od wykonania lub darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania. Sąd może na wniosek skazanego zarządzić zatarcie skazania już po upływie 5 lat, jeżeli skazany w tym okresie przestrzegał porządku prawnego, a wymierzona kara pozbawienia wolności nie przekraczała 3 lat.

Artykuł 107 § 3 k.k. stanowi natomiast, że w razie skazania na karę dożywotniego pozbawienia wolności, zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem 10 lat od uznania jej za wykonaną, od darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania. W razie skazania na karę ograniczenia wolności, zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem 3 lat od wykonania lub darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania (art. 107 § 4 k.k.). Artykuł 107 § 4a k.k. stanowi, że w razie skazania na grzywnę zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem roku od wykonania lub darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania. W przypadku odstąpienia od wymierzenia kary zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem roku od wydania prawomocnego orzeczenia (art. 107 § 5 k.k.).

²⁵ Więcej na temat instytucji zatarcia skazania zob. P. Banaszak-Grzechowiak, K. Burdziak, *Instytucja...*

W art. 107 § 6 k.k. mowa jest natomiast o tym, że jeżeli orzeczono środek karny, przepadek lub środek kompensacyjny, zatarcie skazania nie może nastąpić przed jego wykonaniem, darowaniem albo przedawnieniem jego wykonania. Zatarcie skazania nie może nastąpić również przed wykonaniem środka zabezpieczającego.

W art. 108 k.k. ustawodawca przewidział z kolei, że jeżeli sprawcę skazano za 2 lub więcej niepozostających w zbiegu przestępstw, jak również w sytuacji, gdy skazany po rozpoczęciu, lecz przed upływem, okresu wymaganego do zatarcia skazania ponownie popełnił przestępstwo, dopuszczalne jest tylko jednoczesne zatarcie wszystkich skazań.

5. Informacje na temat danych wykazywanych w rejestrach karnych wybranych państw europejskich oraz na temat zatarcia skazania w tych państwach

Poniżej zostaną przedstawione szczegółowe informacje na temat danych wykazywanych w rejestrach karnych oraz informacje na temat regulacji dotyczących instytucji zatarcia skazania obowiązujących w następujących państwach europejskich: Niemcy, Szwajcaria, Liechtenstein, Hiszpania, Anglia, Francja, Finlandia oraz Estonia.

5.1. Niemcy

W Niemczech zagadnienia związane z wykazywaniem w rejestrach faktu popełnienia przez sprawcę przestępstwa reguluje ustawa o Centralnej Ewidencji i Ewidencji Oświaty (ustawa o centralnym rejestrze *Bundeszentralregistergesetz* – BZRG²⁶). Zgodnie z § 1 tej ustawy na terytorium Niemiec funkcjonuje Centralny Rejestr noszący nazwę *Bundeszentralregister*.

Paragraf 3 BZRG stanowi, że do rejestru wpisuje się informacje na temat:

- 1) wyroków skazujących (o których mowa w § 4–7 BZRG);
- 2) (punkt uchylony);
- 3) decyzji administracyjnych i sądowych (o których mowa w § 10 BZRG);
- 4) orzeczeń sądowych i rozstrzygnięć organów ścigania związanych z niepoczytalnością sprawcy (o których mowa w § 11 BZRG);
- 5) rozstrzygnięć sądowych wydanych zgodnie z § 17 ust. 2 oraz § 18 BZRG;
- 6) późniejszych decyzji i faktów dotyczących jednego z wpisów wymienionych w § 3 pkt 1, 3 oraz 4 BZRG.

W § 4 BZRG wskazano natomiast, że wpisowi do rejestru podlegają prawnie wiążące rozstrzygnięcia wydane przez sąd niemiecki z uwagi na popełnienie przez daną osobę czynu zabronionego, jeżeli za ten czyn:

²⁶ <https://www.gesetze-im-internet.de/bzrg/> (dostęp: dnia 13 kwietnia 2022 r.).

1. została wymierzona kara;
2. zostały orzeczone środki poprawcze lub zabezpieczające;
3. zostało wydane ostrzeżenie zgodnie z § 59 BZRG²⁷;
4. została stwierdzona wina młodocianego.

Zagadnienia związane z usuwaniem wpisów zamieszczonych w rejestrze reguluje § 24 BZRG. Zgodnie z tym, o czym mowa w ust. 1 tego przepisu, wpisy dotyczące osób, których śmierć została urzędowo zgłoszona organowi rejestrowemu, usuwa się z rejestru po upływie 3 lat od dnia otrzymania zawiadomienia. Przed upływem tych 3 lat informacje z rejestru mogą być udzielane wyłącznie sądom i prokuraturze. Z rejestru usuwane są również wpisy dotyczące osoby, która ukończyła 90 lat (§ 24 (2) BZRG).

Wpisy, o których mowa w § 11 BZRG (wpisy dotyczące rozstrzygnięć związanych z niepoczytalnością sprawcy), wykreśla się z rejestru po 10 latach w postępowaniu o wykroczenie, a po 20 latach w postępowaniu o przestępstwo. W przypadku przestępstw z art. 174–180 lub art. 182 kodeksu karnego²⁸ (*Strafgesetzbuch* – StGB²⁹) okres ten wynosi 20 lat. Bieg terminu rozpoczyna się w dniu wydania rozstrzygnięcia.

Zgodnie z treścią § 25 BZRG na wniosek zainteresowanego lub z urzędu w porozumieniu z organem, który wydał rozstrzygnięcie, organ rejestrowy może nakazać – w szczególności w interesie zainteresowanego – przedterminowe wykreślenie z rejestru wpisów dokonanych na podstawie § 10³⁰ i § 11³¹ BZRG, chyba że interes publiczny sprzeciwia się takiemu zarządzeniu. Przed podjęciem decyzji, w przypadkach określonych w § 11 BZRG, organ rejestrowy powinien przeprowadzić przesłuchanie z udziałem biegłego lekarza psychiatry. Wnioskodawcy przysługuje odwołanie od decyzji o odmowie uwzględnienia wniosku o wykreślenie wpisu w terminie 2 tygodni od dnia ogłoszenia tej decyzji. Jeżeli organ rejestrowy nie rozpatrzy tego odwołania, rozstrzygnięcie w tym przedmiocie podejmuje Federalne Ministerstwo Sprawiedliwości i Ochrony Konsumentów.

Ustawa o centralnym rejestrze Bundeszentralregistergesetz przewiduje możliwość wydawania z rejestru tzw. zaświadczenia o dobrym postępowaniu (*Führungszeugnis*). Paragraf 32 (1) tej ustawy stanowi, że w tzw. zaświadczeniu o dobrym postępowaniu zamieszcza się wpisy, o których mowa w § 4–16 BZRG³². O ile § 32 (2) pkt 3–9 BZRG przewiduje pewne

²⁷ Ostrzeżenie, które jest udzielane osobie uchylającej się od uiszczenia nałożonej na nią kary grzywny w wysokości do 180 stawek dziennych.

²⁸ Są to niektóre przestępstwa przeciwko wolności seksualnej: wykorzystanie seksualne osoby nieporadnej, wykorzystywanie seksualne więźniów i osób przebywających w areszcie, wykorzystanie seksualne z wykorzystaniem stosunku podległości, wykorzystanie seksualne dzieci, przygotowanie do wykorzystania seksualnego dzieci, dystrybucja i posiadanie materiałów dotyczących wykorzystywania seksualnego dzieci, zgwałcenie, promowanie czynności seksualnych podejmowanych przez nieletnich.

²⁹ <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/> (dostęp: dnia 13 kwietnia 2022 r.).

³⁰ Wpisy dotyczące decyzji administracyjnych.

³¹ Wpisy dotyczące rozstrzygnięć w przedmiocie niepoczytalności.

³² Chodzi m.in. o prawomocne wyroki orzekające kary, a także o orzeczenia dotyczące środków karnych.

wyjątki od tego, jakie dane zamieszcza się w zaświadczeniu o dobrym postępowaniu, o tyle nie mają one jednak zastosowania do wyroków skazujących za przestępstwa, o których mowa w § 174–180 lub § 182 StGB³³.

Podkreślenia wymaga fakt, że w zaświadczeniu o dobrym postępowaniu nie ujawnia się wszystkich danych, które są zamieszczone w rejestrze. Paragraf 32 (2) BZRG stanowi bowiem, że w zaświadczeniu o dobrym postępowaniu nie wykazuje się:

1. ostrzeżenia, o którym mowa w § 59 StGB³⁴;
2. informacji na temat wyroku skazującego wydanego na podstawie § 27 ustawy o sądzie dla nieletnich (*Jugendgerichtsgesetz*³⁵)³⁶;
3. skazań skutkujących karą pozbawienia wolności na okres nie dłuższy niż 2 lata, jeżeli wykonanie kary lub pozostałej części kary zostało zawieszone przez sąd lub uchylone w drodze ułaskawienia albo zostało odroczone zgodnie z art. 35 ustawy o obrocie środkami odurzającymi³⁷ i nie doszło do odwołania tego rozstrzygnięcia;
4. wyroków skazujących na pozbawienie wolności młodocianych, jeżeli kara została uchylona przez sąd lub gdy miało miejsce ułaskawienie i nie doszło do odwołania tego rozstrzygnięcia;
5. wyroków, na mocy których doszło do orzeczenia:
 - a) grzywny w wysokości nie większej niż 90 stawek dziennych,
 - b) kary pozbawienia wolności lub aresztu na okres nie dłuższy niż 3 miesiące
 – jeżeli do rejestru nie została wpisana żadna inna kara;
6. wyroków skazujących na karę pozbawienia wolności do lat 2, jeżeli wykonanie kary lub pozostałej części kary ma być:
 - a) odroczone lub zawieszone zgodnie z § 35 lub § 36 ustawy o środkach odurzających lub
 - b) warunkowo zawieszone na okres próby zgodnie z § 56 lub § 57 StGB i z rejestru
 jasno wynika, że skazany popełnił przestępstwo lub w przypadku orzeczenia kary łącznej – wszystkie lub większość przestępstw – w związku ze swoim uzależnieniem od narkotyków

³³ Są to niektóre przestępstwa przeciwko wolności seksualnej: wykorzystanie seksualne osoby nieporadnej, wykorzystywanie seksualne więźniów i osób przebywających w areszcie, wykorzystanie seksualne z wyzyskaniem stosunku podległości, wykorzystanie seksualne dzieci, przygotowanie do wykorzystania seksualnego dzieci, dystrybucja i posiadanie materiałów dotyczących wykorzystywania seksualnego dzieci, zgwałcenie, promowanie czynności seksualnych podejmowanych przez nieletnich.

³⁴ Ostrzeżenie, które jest udzielane osobie uchylającej się od uiszczenia nałożonej na nią kary grzywny w wysokości do 180 stawek dziennych.

³⁵ <https://www.gesetze-im-internet.de/jgg/> (dostęp: dnia 13 kwietnia 2022 r.).

³⁶ Zgodnie z tym przepisem, jeżeli po wyczerpaniu możliwości śledczych nie można z całą pewnością ustalić, czy czyn popełniony przez nieletniego charakteryzuje się takim stopniem społecznej szkodliwości, że konieczne jest wymierzenie wobec tego nieletniego kary, sędzia może ustalić winę nieletniego, ale rozstrzygnięcie co do kary może zostać wydane w taki sposób, że wykonanie kary zostanie warunkowo zawieszone na okres próby.

³⁷ *Gesetz über den Verkehr mit Betäubungsmitteln* (*Betäubungsmittelgesetz – BtMG*), https://www.gesetze-im-internet.de/btmg_1981/BJNR106810981.html (dostęp: dnia 13 kwietnia 2022 r.).

- jeżeli decyzje te nie zostały uchylone i nie została wpisana do rejestru żadna inna kara;
- 7. skazań, na podstawie których oprócz kary pozbawienia wolności lub pozbawienia wolności na okres nie dłuższy niż 2 lata, zarządzono umieszczenie sprawcy w zakładzie leczenia uzależnień, jeżeli wykonanie kary, pozostałej części kary lub środka zgodnie z art. 35 ustawy o środkach odurzających zostało odroczone i dodatkowo spełnione są wymagania z pkt 3 lub 6;
- 8. wyroków skazujących, na mocy których zasądzono środki poprawcze i zabezpieczające, kary dodatkowe lub środki dodatkowe, samodzielnie lub w powiązaniu ze sobą lub w związku ze środkami wychowawczymi lub środkami dyscyplinarnymi;
- 9. wyroków skazujących, w których odnotowano konieczność ponownego rozpatrzenia sprawy, jeżeli zarządzi się ponowne przeprowadzenie tylko części postępowania;
- 10. rozbieżnych danych osobowych zgodnie z § 5 (1) pkt 1 BZRG;
- 11. wpisów zgodnie z § 10 i 11 BZRG³⁸;
- 12. aresztu prewencyjnego, jeżeli zgodnie z prawem uchylono postanowienie o jego zastosowaniu.

Zgodnie z § 32 (3) BZRG w zaświadczeniu o dobrym postępowaniu wydawanym na potrzeby urzędów, niezależnie od tego, o czym mowa w § 32 (2) BZRG, należy jednak zawrzeć informacje na temat:

- 1. orzeczeń, na mocy których zasądzono wolnościowe środki poprawcze i zabezpieczające;
- 2. wpisów zgodnie z § 10 BZRG, jeżeli orzeczenie wydano nie wcześniej niż 10 lat temu³⁹;
- 3. wpisów zgodnie z § 11 BZRG, jeżeli orzeczenie lub zarządzenie nie jest starsze niż 5 lat⁴⁰;
- 4. rozbieżnych danych osobowych, o których mowa w § 5 (1) pkt 1 BZRG, jeżeli pod tymi danymi dokonano wpisów, które mają być zawarte w zaświadczeniu o niekaralności wydawanym na potrzeby urzędów.

Paragraf 32 (4) BZRG stanowi, że w zaświadczeniu o dobrym postępowaniu wydawanym na potrzeby urzędów należy również zawrzeć informacje na temat wyroków skazujących za

³⁸ Wykonalne i niepodważalne decyzje organu administracyjnego, a także orzeczenia sądowe i zarządzenia organów ścigania, na mocy których postępowanie karne kończy się bez wydania wyroku skazującego z powodu udowodnionej lub niepodlegającej wykluczeniu niezdolności do bycia sędzią z powodu choroby psychicznej, a także orzeczenia sądowe, na mocy których wniosek prokuratury o samodzielne zarządzenie środka naprawczego i zabezpieczającego, o którym mowa w art. 413 niemieckiego kodeksu postępowania karnego (*Strafprozessgesetzbuch*, <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/>, dostęp: dnia 13 kwietnia 2022 r.) nie zostaje uwzględniony na tej podstawie, że oskarżonemu nie można przypisać winy w popełnieniu czynu zabronionego.

³⁹ Wykonalne i niepodważalne decyzje organu administracyjnego.

⁴⁰ Orzeczenia sądowe i zarządzenia organów ścigania, na mocy których kończy się bez wyroku skazującego postępowanie karne z powodu udowodnionej lub niepodlegającej wykluczeniu niezdolności do bycia sędzią z powodu choroby psychicznej, a także orzeczenia sądowe, na mocy których wniosek prokuratury o samodzielne zarządzenie środka naprawczego i zabezpieczającego, o którym mowa w art. 413 niemieckiego kodeksu postępowania karnego (*Strafprozessgesetzbuch*) nie zostaje uwzględniony na tej podstawie, że oskarżonemu nie można przypisać winy w popełnieniu czynu zabronionego.

przestępstwa, o których mowa w § 32 (2) pkt 5–9 BZRG, popełnione w trakcie lub w związku z wykonywaniem działalności gospodarczej lub prowadzeniem przedsiębiorstwa przez:

- a) przedstawiciela lub pełnomocnika w rozumieniu § 14 StGB lub
- b) osobę wyraźnie wskazaną jako osoba odpowiedzialna za prowadzenie działalności, jeżeli to zaświadczenie o dobrym postępowaniu jest wymagane do wydania decyzji, o których mowa w § 149 (2) zdanie 1 pkt 1 ustawy o działalności gospodarczej⁴¹.

W myśl § 32 (5) BZRG, o ile § 32 (2) pkt 3–9 zezwalają na wyjątki dotyczące umieszczania wpisów, o tyle nie mają one zastosowania w przypadku skazań za przestępstwa zgodnie z art. 171, 180a, 181a, 183–184g, 184i–184k, 201a (3), art. 225, 232–233a, 234, 235 lub art. 236 StGB⁴².

W BZRG zostały uregulowane także zagadnienia związane z zatarciem skazania. Zgodnie z § 46 (1) pkt 1 tego aktu prawnego zatarcie skazania następuje po upływie 5 lat od wykonania kary w przypadku skazania:

- a) na karę grzywny w wysokości nieprzekraczającej 90 stawek dziennych, jeżeli do rejestru nie wpisano dodatkowo kary pozbawienia wolności, kary aresztu ani kary orzeczonej wobec nieletniego;
- b) na karę pozbawienia wolności lub aresztu na czas nie dłuższy niż 3 miesiące, jeżeli do rejestru nie jest wpisana inna kara;
- c) na karę orzeczoną wobec nieletniego na czas nie dłuższy niż rok;
- d) na karę orzeczoną wobec nieletniego nie wyższą niż 2 lata, jeżeli wykonanie kary lub pozostałej części kary zostało przez sąd warunkowo zawieszone albo jeśli miało miejsce ułaskawienie;
- e) na karę orzeczoną wobec nieletniego na czas dłuższy niż 2 lata, jeżeli po upływie okresu próby pozostała część kary została darowana albo jeśli doszło do ułaskawienia;
- f) na karę orzeczoną wobec nieletniego, jeżeli kara została uchylona przez sąd albo jeśli doszło do ułaskawienia;
- g) w przypadku którego został zastosowany środek karny, z wyjątkiem zakazu wydawania prawa jazdy na zawsze i zakazu wykonywania określonej pracy na zawsze oraz w przy-

⁴¹ *Gewerbeordnung*, <https://www.gesetze-im-internet.de/gewo/> (dostęp: dnia 13 kwietnia 2022 r.).

⁴² Naruszenie obowiązku opieki lub wychowania; czerpanie korzyści z prostytucji; akty ekshibicjonistyczne; publiczne prezentowanie treści pornograficznych; rozpowszechnianie treści pornograficznych; rozpowszechnianie treści pornograficznych związanych z przemocą czy też z posługiwaniem się zwierzęciem; rozpowszechnianie, nabycie lub posiadanie treści pornograficznych z udziałem dzieci; rozpowszechnianie, nabycie lub posiadanie treści pornograficznych z udziałem młodzieży; organizowanie lub uczestniczenie w prezentowaniu treści pornograficznych z udziałem dzieci; zakazane trudnienie się prostytucją; prostytucja zagrażająca młodzieży; molestowanie seksualne; przestępstwa przeciwko wolności seksualnej popełnione we współdziałaniu z innymi osobami; naruszenie strefy intymności poprzez fotografowanie intymnych części ciała innej osoby; naruszenie strefy intymności poprzez robienie osobie poniżej 18 roku życia zdjęć jej intymnych części ciała; złe traktowanie osoby, nad którą na sprawcy ciąży obowiązek opieki; handel ludźmi; zmuszanie do prostytucji; praca przymusowa; wyzyskiwanie pracy wykonywanej przez inną osobę; wyzysk polegający na bezprawnym pozbawieniu wolności; uprowadzenie; uprowadzenie nieletniego; handel dziećmi.

padku orzeczenia kary dodatkowej albo kary połączonej ze środkami wychowawczymi lub dyscyplinarnymi.

Paragraf 46 (1) pkt 1a BZRG stanowi natomiast, że zatarcie skazania następuje po upływie 10 lat od wykonania kary w razie skazania za enumeratywnie wymienione w tym przepisie przestępstwa, tj. z § 171, od § 174–180a, § 181a, § 182–184g, § 184i–184l, § 201a (3), § 225, § 232–233a, § 234, § 235 albo § 236 StGB, w przypadku, gdy:

- a) chodzi o sytuacje wskazane w § 46 (1) pkt 1 lit. a–f BZRG;
- b) zalecono umieszczenie sprawcy w ośrodku leczenia uzależnień.

Zgodnie z § 46 (1) pkt 2 BZRG zatarcie skazania następuje z upływem 10 lat od wykonania kary w przypadku skazania na:

- a) grzywnę, karę pozbawienia wolności lub areszt na okres nie dłuższy niż 3 miesiące, jeżeli nie są spełnione wymagania określone w § 46 (1) pkt 1 lit. a oraz b;
- b) karę pozbawienia wolności lub areszt na okres dłuższy niż 3 miesiące, ale nie dłuższy niż rok, jeżeli wykonanie kary lub pozostałej części kary zostało warunkowo zawieszone przez sąd lub doszło do ułaskawienia i nie wykazano w rejestrze innej kary pozbawienia wolności, kary aresztu lub kary wymierzonej nieletniemu;
- c) karę pozbawienia wolności wobec nieletniego na czas dłuższy niż rok poza wypadkami wskazanymi w § 46 (1) pkt 1 lit. d–f BZRG.

Paragraf 46 (1) pkt 3 BZRG stanowi, że zatarcie skazania następuje po upływie 20 lat od wykonania kary w przypadku skazania za czyn zabroniony określony w następujących przepisach: § 174–180 oraz z § 182 StGB⁴³ – w razie skazania na karę pozbawienia wolności albo karę wymierzaną wobec nieletnich na czas przekraczający rok. W myśl natomiast § 46 (1) pkt 4 BZRG we wszystkich pozostałych przypadkach zatarcie skazania następuje z upływem lat 15 od dnia wykonania kary.

5.2. Szwajcaria

W Szwajcarii szczegółowe zasady związane z funkcjonowaniem rejestrów karnych były dotychczas określone w przepisach art. 365–371a szwajcarskiego kodeksu karnego⁴⁴. Przepisy te zostały jednak uchylone z dniem 23 stycznia 2023 r., wobec czego w tym miejscu opracowania zostaną omówione tylko te regulacje, które zostały zawarte w rozporządzeniu z dnia

⁴³ Są to niektóre przestępstwa przeciwko wolności seksualnej: wykorzystanie seksualne osoby nieporadnej, wykorzystywanie seksualne więźniów i osób przebywających w areszcie, wykorzystanie seksualne z wyzyskaniem stosunku podległości, wykorzystanie seksualne dzieci, przygotowanie do wykorzystania seksualnego dzieci, dystrybucja i posiadanie materiałów dotyczących wykorzystywania seksualnego dzieci, zgwałcenie, promowanie czynności seksualnych podejmowanych przez nieletnich.

⁴⁴ https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/54/757_781_799/de (dostęp: dnia 15 lipca 2022 r.).

29 września 2006 r. o rejestrze karnym (rozporządzenie VOSTRA⁴⁵) wydanym na podstawie nieobowiązującego już art. 367 § 3 i 6 szwajcarskiego kodeksu karnego oraz art. 46a ustawy o organizacji rządu i administracji z dnia 21 marca 1997 r.⁴⁶

Zgodnie z art. 3 rozporządzenia VOSTRA do rejestru karnego wpisuje się:

- a. informacje o wyrokach skazujących wydanych przez powszechne i wojskowe sądy karne za przestępstwa lub wykroczenia na podstawie szwajcarskiego kodeksu karnego, wojskowego kodeksu karnego z dnia 13 czerwca 1927 r. (MStG⁴⁷) lub innych ustaw federalnych, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w art. 9 lit. b, tj. orzeczeń zagranicznych zawierających tylko odniesienie do określonego kraju;
- b. informacje o wyrokach uniewinniających wydanych przez powszechne i wojskowe sądy karne za przestępstwa i wykroczenia na podstawie kodeksu karnego, wojskowego kodeksu karnego i innych ustaw federalnych, pod warunkiem że zarządzono orzeczenie określonego środka, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w art. 9 lit. c, tj. wyroków uniewinniających, które zawierają jedynie informację o konieczności publikacji wyroku (art. 68 szwajcarskiego kodeksu karnego i art. 50b MStG), konfiskaty (art. 69–72 szwajcarskiego kodeksu karnego i art. 51–52 MStG) lub świadczenia na rzecz pokrzywdzonego (art. 73 szwajcarskiego kodeksu karnego i art. 53 MStG);
- c. Informacje o wyrokach skazujących za naruszenie szwajcarskiego kodeksu karnego, wojskowego kodeksu karnego lub innych ustaw federalnych, jeżeli:
 1. nakładają one grzywnę powyżej 5000 franków lub pracę społeczną powyżej 180 godzin;
 2. organ orzekający jest wyraźnie upoważniony lub zobowiązany na mocy odpowiedniego prawa federalnego do nałożenia grzywny w pewnym minimalnym wymiarze lub obok grzywny także kary pozbawienia wolności lub
 3. został nałożony zakaz wykonywania określonej działalności lub zakaz kontaktu;
- d. informacje o wyrokach skazujących za przestępstwa, które nie podlegają rejestracji zgodnie z lit. c, jeżeli stanowią one część wyroku, który ma zostać zarejestrowany;
- e. informacje o wyrokach wydanych wobec obywateli Szwajcarii za granicą i które są zgłaszane do Federalnego Urzędu Sprawiedliwości zgodnie z europejską Konwencją z dnia 20 kwietnia 1996 r. o pomocy prawnej w sprawach karnych oraz zgodnie z obowiązującymi traktatami międzynarodowymi, pod warunkiem spełnienia warunków wjazdu określonych w kodeksie (art. 366 ust. 1 i 2 lit. c).

⁴⁵ <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2006/694/de> (dostęp: dnia 14 kwietnia 2022 r.).

⁴⁶ https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1997/2022_2022_2022/de (dostęp: dnia 30 kwietnia 2023 r.).

⁴⁷ https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/43/359_375_369/de (dostęp: dnia 14 kwietnia 2022 r.).

Artykuł 9 rozporządzenia VOSTRA stanowi natomiast, że w rejestrze nie wykazuje się:

- a. informacji o wyrokach wydanych za naruszenie przepisów karnych prawa kantonálního;
- b. informacji o wyrokach skazujących, w przypadku których nie nakłada się kary i które nie obejmują jednocześnie środków podlegających rejestracji;
- b.bis. informacji o orzeczeniach wydanych za granicą, które zawierają tylko odniesienie się do kraju;
- c. informacji o wyrokach uniewinniających, które zawierają jedynie informację na temat publikacji wyroku lub konfiskaty;
- d. naruszeń, z wyjątkiem tych, o których mowa w art. 3 ust. 1 lit. c i d;
- e. informacji o orzeczeniach, które dotyczą:
 - 1. zamiany grzywny na pracę społecznie użyteczną albo na karę pozbawienia wolności;
 - 2. zamiany pracy społecznie użytecznej na karę grzywny albo na karę pozbawienia wolności;
 - 3. zamiany osobistego świadczenia na grzywnę albo na karę pozbawienia wolności;
 - 4. zamiany grzywny na świadczenie osobiste albo na karę pozbawienia wolności;
 - 5. zamiany kary pozbawienia wolności na świadczenie osobiste;
- f. kar porządkowych i dyscyplinarnych;
- g. finansowych następstw wydania wyroku.

5.3. Liechtenstein

Zagadnienia związane z rejestrem karnym w Liechtensteinie reguluje ustawa z dnia 2 lipca 1974 r. o rejestrze karnym i usuwaniu informacji o wyrokach sądowych⁴⁸. Artykuł 2 ust. 1 tej ustawy stanowi, że w rejestrze karnym uwzględnia się:

- 1. wszystkie prawomocne wyroki skazujące wydane przez krajowe sądy karne za przestępstwa lub wykroczenia;
- 2. wszystkie prawomocne wyroki skazujące obywateli Liechtensteinu i osoby, które mają miejsce zamieszkania lub zwykłe miejsce pobytu w Liechtensteinie, wydane przez zagraniczne sądy karne, pod warunkiem, że zostały one orzeczone za przestępstwo, które zgodnie z prawem krajowym podlega również karze jako przestępstwo lub wykroczenie;
- 3. wszystkie prawomocne wyroki skazujące wydane przez zagraniczne sądy karne, w odniesieniu do których Liechtenstein w umowach międzynarodowych zobowiązał się do informowania o nich;

⁴⁸ <https://www.gesetze.li/konso/pdf/1974046000?version=6> (dostęp: dnia 14 kwietnia 2022 r.).

4. wszystkie uchwały panującego księcia odnoszące się do jednego z wyroków skazujących wymienionych w ust. 1 pkt 1–3 oraz orzeczenia sądów krajowych w sprawie:
 - a) późniejszego ustalenia kary;
 - b) późniejszego powołania kuratora lub odwołania służby kuratorskiej;
 - c) ułaskawienia skazanego, złagodzenia kary lub ponownego ustalenia kary;
 - d) przedłużenia okresu próby;
 - e) uchylenia warunkowego umorzenia postępowania karnego lub warunkowego umorzenia środka zapobiegawczego związanego z pozbawieniem wolności;
 - f) prawomocnego ustania kary lub środka zapobiegawczego polegającego na pozbawieniu wolności;
 - g) powstrzymania się od wykonania kary pozbawienia wolności;
 - h) warunkowego zwolnienia z odbycia kary pozbawienia wolności, warunkowego zwolnienia z wykonywania środka zapobiegawczego polegającego na pozbawieniu wolności z uwagi na ustanie niebezpiecznej sytuacji, ze względu na której zaistnienie środek ten został zastosowany;
 - i) uchylenia warunkowego zwolnienia z odbycia kary pozbawienia wolności lub warunkowego zwolnienia w przypadku zastosowania środka zapobiegawczego;
 - j) odbycia kary;
 - k) uchylenia lub zmiany wyroku skazującego lub późniejszego rozstrzygnięcia;
 - l) ostatecznego powstrzymania się od nałożenia kary;
 - m) darowania kary;
5. wszystkie zawiadomienia odnoszące się do jednego z wyroków skazujących wymienionych w ust. 1 pkt 1–3 zawierające informację na temat tego, kiedy zostały wykonane wszystkie kary pozbawienia wolności, grzywny oraz środki zapobiegawcze związane z pozbawieniem wolności zasądzone w wyroku skazującym;
6. wszelkie decyzje, orzeczenia i zawiadomienia organów zagranicznych dotyczące wyroków skazujących wpisanych do rejestru karnego przez zagraniczne sądy karne, które są równoważne z postanowieniami, decyzjami i zawiadomieniami określonymi w pkt 4 i 5.

Zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy o rejestrze karnym i usuwaniu informacji o wyrokach sądowych, jeśli ktoś został skazany na karę tylko jednokrotnie, zatarcie skazania następuje:

- a) po upływie 3 lat od wykonania kary w razie skazania na karę grzywny albo na karę wymierzoną wobec nieletniego;
- b) po upływie 5 lat od wykonania kary – jeśli doszło do skazania na karę pozbawienia wolności na okres maksymalnie roku;
- c) po upływie 10 lat od wykonania kary – jeśli doszło do skazania na karę pozbawienia wolności na czas przekraczający rok, ale nieprzekraczający 3 lat;

d) po upływie 15 lat od wykonania kary – jeśli doszło do skazania na karę pozbawienia wolności na czas przekraczający 3 lata.

Odrębnie uregulowane zostały kwestie dotyczące zatarcia skazania w przypadku przestępstw przeciwko wolności seksualnej. Artykuł 11a ustawy przewiduje bowiem odpowiednie wydłużenie przewidzianego przepisami okresu w zależności od tego, za jaki czyn zabroniony został skazany sprawca.

5.4. Hiszpania

Królewskim dekretem 95/2009 z dnia 6 lutego 2009 r. regulującym system rejestrów administracyjnych wspierających administrację wymiaru sprawiedliwości zlikwidowano funkcjonujący dotychczas w Hiszpanii Centralny Rejestr Skazanych i Winnych Niestawienictwa, tworząc Centralny Rejestr Skazanych⁴⁹. Centralny Rejestr Skazanych zawiera wpisy o prawomocnych orzeczeniach, wydanych w sprawach o przestępstwa lub wykroczenia, w których sądy lub trybunały orzekły kary lub środki zabezpieczające w postępowaniu karnym. Wpisowi podlegają także prawomocne wyroki:

- a. wydane przez sądy i trybunały jakiegokolwiek państwa obcego, jeżeli tak stanowią umowy międzynarodowe, których stroną jest Hiszpania;
- b. wydane przez sądy i trybunały państw członkowskich Unii Europejskiej zgodnie z postanowieniami umów międzynarodowych o współpracy sądowej w sprawach karnych, które zostały podpisane przez Hiszpanię oraz z normami prawnymi Unii Europejskiej;
- c. wydane przez sądy i trybunały państw obcych, wykonywane w Hiszpanii na wniosek hiszpańskiego organu sądowego, który rozpoznaje przejęcie wyroku do wykonania⁵⁰.

Niezależnie od Centralnego Rejestru Skazanych zgodnie z art. 254 ustawy o postępowaniu karnym każdy sędzia śledczy prowadzi księgę zwaną rejestrem skazanych, w której odnotowywane są prawomocne wyroki orzeczone przez trybunały w sprawach prowadzonych przez sędziego śledczego. Jak wskazuje B.J. Stefańska, rejestr ten prowadzi się po to, by w razie utraty informacji gromadzonych w Centralnym Rejestrze Skazanych, można było dokonać ponownego wpisu⁵¹.

Regulacje dotyczące zatarcia skazania w prawie hiszpańskim są zawarte w kodeksie karnym⁵². W ustawodawstwie hiszpańskim zatarcie skazania określane jest jako „anulowanie antecedencji przestępczych” (*la cancelación de antecedentes delictivos*) lub anulowanie

⁴⁹ B.J. Stefańska, *Zatarcie...*, s. 128.

⁵⁰ B.J. Stefańska, *Zatarcie...*, s. 129–130.

⁵¹ B.J. Stefańska, *Zatarcie...*, s. 135.

⁵² <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1995-25444>, https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Criminal_Code_2016.pdf (dostęp: dnia 17 października 2022 r.).

antecedencji karnych (*la cancelación de antecedentes penales*). Jak wskazuje B.J. Stefańska, w literaturze częściej używa się drugiego określenia, choć podkreśla się niekiedy, że bardziej właściwe byłoby posługiwanie się określeniem „anulowanie antecedencji przestępczych”, albowiem lepiej oddawałoby ono istotę tej instytucji z uwagi na objęcie nią również sytuacji, w których zamiast kary został orzeczony środek zabezpieczający⁵³. W poprzednio obowiązujących w Hiszpanii kodeksach karnych używano różnych terminów na określenie zatarcia skazania, takich jak chociażby „rehabilitacja”, „reedukacja” czy „resocjalizacja”⁵⁴.

Zatarcie skazania w Hiszpanii nie wywołuje tak daleko idących skutków, jak w Polsce. Nie powoduje ono bowiem definitywnego usunięcia informacji o skazaniu z Centralnego Rejestru Skazanych. Informacje o skazaniach nie są usuwane z rejestru, albowiem zgodnie z tym, co stanowi art. 136 ust. 4 *in fine* hiszpańskiego kodeksu karnego, na wniosek sędziów lub trybunałów podaje się również informacje o skazaniach, które zostały zatarte, z wyraźnym zaznaczeniem, że zachodzi ta okoliczność. Zatarcie skazania w prawie hiszpańskim nie może być zatem utożsamiane z fizycznym usunięciem danych z rejestru skazanych. Zatarcie skazania polega jedynie na uznaniu, że ustały wszystkie skutki prawne, które wynikają ze skazania, chociaż w dalszym ciągu są przechowywane podstawowe dane związane z tym skazaniem. Karalność figuruje trwale w rejestrze, chociaż możliwość jej wykorzystania jest bardzo ograniczona⁵⁵.

B.J. Stefańska zwraca uwagę na to, że w doktrynie hiszpańskiej podkreśla się, iż informowanie sędziego i trybunału o skazaniach, które uległy już zatarciu, jest niezrozumiałe i sprzeczne z zasadami godności, równości, a w szczególności z zasadą odpowiedzialności za czyn. Przywołana autorka wskazuje, że: „Skoro sędzia i trybunał nie mogą brać pod uwagę skazań, które powinny być zatarte [...], to trudno wyjaśnić logicznie celowość podawania informacji o zatartych skazaniach z punktu widzenia resocjalizacji jako zasady inspirującej instytucję zatarcia skazania”⁵⁶.

Zgodnie z tym, co stanowi art. 136 ust. 1 hiszpańskiego kodeksu karnego, zatarcie skazania następuje po upływie ściśle określonych terminów, tj.:

- a) 6 miesięcy w przypadku orzeczenia kar łagodnych;
- b) 2 lat w przypadku kar nieprzekraczających 12 miesięcy i orzeczonych za przestępstwa popełnione lekkomyślnie;
- c) 3 lat w przypadku wszystkich innych kar orzeczonych na czas nieprzekraczający 3 lat;
- d) 5 lat w przypadku kar orzeczonych na okres 3 lat lub na okres dłuższy;
- e) 10 lat w przypadku kar surowszych aniżeli te określone w lit. a–d.

⁵³ B.J. Stefańska, *Zatarcie...*, s. 198.

⁵⁴ B.J. Stefańska, *Zatarcie...*, s. 199.

⁵⁵ B.J. Stefańska, *Zatarcie...*, s. 235–236.

⁵⁶ B.J. Stefańska, *Zatarcie...*, s. 237–238.

W myśl art. 136 ust. 2 hiszpańskiego kodeksu karnego terminy, o których mowa w ust. 1 tego przepisu, są liczone od dnia następującego po dniu wykonania kary, przy czym jeżeli ma miejsce warunkowe umorzenie postępowania karnego, termin zatarcia skazania będzie liczony od dnia następującego po dniu, w którym kara zostałaby wykonana, gdyby nie skorzystano z dobrodziejstwa w postaci warunkowego umorzenia postępowania karnego i gdyby za ten czyn wymierzona została kara. W takim wypadku datą wyjściową do obliczenia początkowego terminu wykonywania kary jest dzień następujący po dniu, w którym orzeczono warunkowe umorzenie postępowania.

Terminy, po upływie których następuje zatarcie skazania, określone w art. 136 ust. 1 hiszpańskiego kodeksu karnego mają zastosowanie także w sytuacji, w której wyrok zapadł w stosunku do osoby prawnej, chyba że doszło do ostatecznego rozwiązania tej osoby prawnej albo orzeczono wobec niej zakaz prowadzenia działalności.

5.5. Anglia

W prawie angielskim instytucja zatarcia skazania jest uregulowana w całości w ustawach, tym samym jej źródłem nie jest prawo precedensowe. Zatarcie skazania jest przedmiotem ustawy z 1974 r. o rehabilitacji przestępców (*The Rehabilitation of Offenders Act 1974*⁵⁷). Zakres terytorialny tej ustawy obejmuje Anglię, Walię i Szkocję, jednakże w odniesieniu do Szkocji pojawia się w tym zakresie wiele odrębności. Zupełnie odrębne uregulowania dotyczące tej materii obowiązują natomiast w Irlandii Północnej⁵⁸.

Zgodnie z art. 4 (1) przywołanej ustawy, jeżeli nastąpi zatarcie skazania danej osoby, jest ona traktowana jako osoba, która nigdy nie popełniła przestępstwa, nie była ścigana z powodu jego popełnienia, nie została oskarżona ani też skazana za to przestępstwo. Celem ustawy z 1974 r. jest zatem umożliwienie skazanym reintegracji społecznej „[p]oprzez nadanie im prawa, aby ich skazania były pod względem prawnym ignorowane po upływie pewnego czasu”⁵⁹.

W art. 5 (2) b ustawy o rehabilitacji przestępców zostały szczegółowo określone terminy, po których upływie następuje zatarcie skazania. Terminy te zostały ustalone osobno w odniesieniu do skazanych osób dorosłych i osobno dla skazanych będących osobami nieletnimi.

- a) jeżeli została orzeczona kara pozbawienia wolności powyżej 30 miesięcy do 48 miesięcy, zatarcie skazania w odniesieniu do skazanych dorosłych następuje z końcem 7-letniego okresu rozpoczynającego się w dniu zakończenia odbywania kary, zaś w od-

⁵⁷ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1974/53?timeline=false> (dostęp: dnia 16 października 2022 r.).

⁵⁸ K. Banasik, *Zatarcie skazania w angielskim prawie karnym*, „Państwo i Prawo” 2018, nr 4, s. 114.

⁵⁹ K. Banasik, *Zatarcie...*, s. 114.

niesieniu do skazanych nieletnich – z końcem okresu 42 miesięcy rozpoczynającego się w dniu zakończenia odbywania kary;

- b) jeżeli została orzeczona kara pozbawienia wolności powyżej 6 miesięcy do 30 miesięcy, zatarcie skazania w odniesieniu do skazanych dorosłych następuje z końcem okresu 48 miesięcy rozpoczynającego się w dniu zakończenia odbywania kary, zaś w odniesieniu do skazanych nieletnich – z końcem okresu 24 miesięcy rozpoczynającego się w dniu zakończenia odbywania kary;
- c) jeżeli została orzeczona kara pozbawienia wolności do 6 miesięcy, zatarcie skazania w odniesieniu do skazanych dorosłych następuje z końcem okresu 24 miesięcy rozpoczynającego się w dniu zakończenia odbywania kary, zaś w odniesieniu do skazanych nieletnich – z końcem okresu 18 miesięcy rozpoczynającego się w dniu zakończenia odbywania kary;
- d) jeżeli została orzeczona kara usunięcia ze służby Jej Królewskiej Wysokości, zatarcie skazania w odniesieniu do skazanych dorosłych następuje z końcem okresu 12 miesięcy rozpoczynającego się z dniem wydania wyroku skazującego na tę karę, zaś w odniesieniu do skazanych nieletnich – z końcem okresu 6 miesięcy rozpoczynającego się w dniu wydania wyroku skazującego na tę karę;
- e) jeżeli została orzeczona kara aresztu służbowego, zatarcie skazania w odniesieniu do skazanych dorosłych następuje z końcem okresu 12 miesięcy rozpoczynającego się w dniu zakończenia odbywania kary, zaś w odniesieniu do skazanych nieletnich – z końcem okresu 6 miesięcy rozpoczynającego się w dniu zakończenia odbywania kary;
- f) jeżeli została orzeczona kara surowej nagany albo nagany zgodnie z ustawą o siłach zbrojnych z 2006 r.⁶⁰, zatarcie skazania w odniesieniu do skazanych dorosłych następuje z końcem okresu 12 miesięcy rozpoczynającego się z dniem wydania wyroku skazującego na tę karę, zaś w odniesieniu do skazanych nieletnich – z końcem okresu 6 miesięcy rozpoczynającego się z dniem wydania wyroku skazującego na tę karę;
- g) jeżeli została orzeczona kara grzywny, zatarcie skazania w odniesieniu do skazanych dorosłych następuje z końcem okresu 12 miesięcy rozpoczynającego się z dniem wydania wyroku skazującego na tę karę, zaś w odniesieniu do skazanych nieletnich – z końcem okresu 6 miesięcy rozpoczynającego się z dniem wydania wyroku skazującego na tę karę;
- h) jeżeli został orzeczony obowiązek wypłacenia pokrzywdzonemu odszkodowania, zatarcie skazania następuje zarówno w odniesieniu do skazanych dorosłych, jak i w odniesieniu do skazanych nieletnich w dniu, w którym odszkodowanie zostało uiszczone w całości.

Jeśli następuje zatarcie skazania, wpis o nim nie zostaje usunięty z rejestru. Adnotacje o wszystkich skazaniach (oraz innych dyspozycjach o charakterze karnym, zwanych ogólnie

⁶⁰ *Armed Forces Act 2006*, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/52/contents> (dostęp: dnia 16 października 2022 r.).

nie *cautions*) są gromadzone w centralnej policyjnej bazie danych (w systemie zwanym *The Police National Computer*) i pozostają w niej do czasu, aż osoba skazana osiągnie wiek 100 lat. Uzasadniane jest to potrzebami Policji w związku z działaniami operacyjnymi. Podkreśla się też, że służy to zapobieganiu i wykrywaniu przestępstw. Warto nadmienić, że upoważnieni oficerowie Policji mogą, na prośbę osoby skazanej i w wyjątkowych okolicznościach, wyrazić zgodę na usunięcie określonej informacji z komputerowej bazy danych. Następuje to jednak tylko wtedy, gdy istnieją ku temu ważne powody⁶¹.

W art. 5 (1) angielskiej ustawy wskazano, w jakich przypadkach skazanie w ogóle nie ulega zatarciu. Zgodnie z tym przepisem wyłączone jest zatarcie skazania w razie orzeczenia:

- a) kary dożywotniego pozbawienia wolności;
- b) kary pozbawienia wolności lub aresztu dla nieletnich lub umieszczenia w zakładzie dla nieletnich na okres przekraczający 48 miesięcy;
- c) aresztu zapobiegawczego;
- d) kary pozbawienia wolności na podstawie enumeratywnie wymienionych w tym punkcie przepisów;
- e) dożywotniego aresztu.

5.6. Francja

Zagadnienia związane z funkcjonowaniem rejestru karnego we Francji reguluje art. 768 kodeksu postępowania karnego⁶². Zgodnie z tym przepisem Krajowy Rejestr Karny jest prowadzony pod nadzorem Ministra Sprawiedliwości. W rejestrze tym wykazuje się informacje o:

1. wyrokach skazujących wydanych po przeprowadzeniu rozprawy kontradyktoryjnej oraz wszelkich wyrokach skazujących wydanych zaocznie, które nie zostały zaskarżone wnioskiem o ich uchylenie, a także informacje o wykroczeniach tzw. piątej kategorii wraz z dołączonymi oświadczeniami o winie, zwolnieniu z odbycia kary lub odroczeniu wykonania kary, chyba że możliwość dokonania takiego wpisu została wyraźnie wyłączona na podstawie art. 132-59 kodeksu karnego⁶³;
2. wyrokach skazujących wydanych po przeprowadzeniu rozprawy kontradyktoryjnej oraz wyrokach skazujących wydanych zaocznie za wykroczenia tzw. czterech pierwszych kategorii, jeżeli za popełnienie tego wykroczenia jako karę główną albo jako karę dodatkową nałożono określony zakaz;

⁶¹ K. Banasik, *Zatarcie...*, s. 117.

⁶² <https://www.legal-tools.org/doc/912f4d/pdf> (dostęp: dnia 7 listopada 2022 r.).

⁶³ https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/french_penal_code_33.pdf (dostęp: dnia 7 listopada 2022 r.).

3. rozstrzygnięciach wydanych na podstawie art. 8, 15, 15-1, 16, 16 bis i 28 Rozporządzenia nr 45-174 z dnia 2 lutego 1945 r., dotyczącego młodocianych przestępców⁶⁴;
4. rozstrzygnięciach dyscyplinarnych nałożonych przez sąd lub organ administracyjny, gdy pociągają one za sobą skutki w postaci nałożenia kary przybierającej postać zakazu wykonywania określonej działalności;
5. wyrokach orzekających o upadłości osoby fizycznej (upadłości konsumenckiej), lub nakładających zakaz przewidziany w art. 192 ustawy nr 85-98 z dnia 25 stycznia 1985 r. w sprawie sądowego łączenia i likwidacji przedsiębiorstw⁶⁵;
6. wszystkich orzeczeniach nakładających zakaz wykonywania władzy rodzicielskiej lub pozbawienie niektórych lub wszystkich praw związanych z władzą rodzicielską;
7. decyzjach o wydaleniu cudzoziemców;
8. wyrokach skazujących wydanych przez zagraniczne sądy, o których na podstawie międzynarodowej konwencji lub umowy zostały przekazane informacje władzom francuskim albo też wyroki te zostały wykonane we Francji po przekazaniu do tego kraju osób skazanych;
9. warunkowym zawieszeniu ścigania, które zostało potwierdzone przez prokuratora rejonowego.

W prawie francuskim funkcjonuje pojęcie „rehabilitacja skazanego”. W art. 782 francuskiego kodeksu postępowania karnego jest mowa o tym, że każda osoba skazana za przestępstwo lub wykroczenie przez francuski sąd może zostać zrehabilitowana. Wyróżnia się rehabilitację skazanego z mocy prawa oraz rehabilitację skazanego na wniosek. Rehabilitacja z mocy prawa została uregulowana we francuskim kodeksie karnym. Zgodnie art. 133-12 tego aktu prawnego rehabilitacją z mocy prawa jest objęty każdy skazany prawomocnym wyrokiem za przestępstwo lub wykroczenie, jeżeli spełnia on warunki przewidziane w stosownych przepisach prawnych.

W art. 133-13 mowa jest natomiast o tym, że rehabilitacja osoby skazanej następuje z mocy prawa po upływie wskazanych terminów pod warunkiem, że osoba ta nie została podczas biegu tych terminów ponownie skazana. W dalszej części tego przepisu wskazano, że w razie skazania na karę grzywny określonej kwotowo lub grzywny w stawkach dziennych rehabilitacja skazanego następuje z mocy prawa po upływie 3 lat od dnia zapłaty grzywny albo po upływie okresu przedawnienia. Jeśli natomiast dojdzie do skazania na karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą roku lub na karę inną niż kara pozbawienia wolności, aresztu karnego czy kara grzywny, rehabilitacja skazanego następuje po upływie 5 lat od wykonania kary albo od upływu

⁶⁴ *Ordonnance n° 45-174 du 2 février 1945 relative à l'enfance délinquante*, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000517521> (dostęp: dnia 7 listopada 2022 r.).

⁶⁵ *Loi n° 85-98 du 25 janvier 1985 relative au redressement et à la liquidation judiciaires des entreprises*, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000693911> (dostęp: dnia 7 listopada 2022 r.).

terminu przedawnienia. W razie skazania na karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą 10 lat albo na łączną karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą 5 lat, rehabilitacja skazanego następuje po upływie 10 lat od wykonania tej kary albo od upływu terminu przedawnienia.

W art. 133-14 francuskiego kodeksu karnego zostały wskazane terminy, po których upływie następuje rehabilitacja z mocy prawa w odniesieniu do osoby prawnej. Przepis ten stanowi, że rehabilitacja z mocy prawa osoby prawnej następuje po upływie ściśle określonych terminów pod warunkiem jednak, że nie doszło do ponownego orzeczenia kary wobec tej osoby prawnej w trakcie biegu tych terminów. Jeśli doszło do orzeczenia kary grzywny, rehabilitacja z mocy prawa następuje po upływie 5 lat od dnia zapłaty grzywny albo od dnia przedawnienia wykonania tej kary. Również w sytuacji, gdy została orzeczona kara inna aniżeli kara grzywny, rehabilitacja z mocy prawa następuje po upływie 5 lat od wykonania tej kary albo od dnia przedawnienia jej wykonania.

Rehabilitacja osoby skazanej następująca na wniosek została uregulowana we francuskim kodeksie postępowania karnego. Zgodnie z art. 785 tego aktu prawnego z wnioskiem o rehabilitację skazanego można wystąpić do sądu tylko za życia tego skazanego. Wniosek taki musi zostać złożony przez samego skazanego, a w sytuacji gdy skazany jest osobą ubezwłasnowolnioną, z wnioskiem takim może wystąpić jego przedstawiciel ustawowy. W przypadku śmierci skazanego postępowanie w przedmiocie wniosku o rehabilitację może być prowadzone przez jego małżonka lub jego zstępnych, a nawet może być przez nich zainicjowane, jednakże może to nastąpić tylko przed upływem roku od śmierci tego skazanego.

Wniosek o rehabilitację można złożyć dopiero po upływie 5-letniego terminu w przypadku osób skazanych za przestępstwo, po upływie 3-letniego terminu w przypadku osób skazanych za wykroczenie oraz po upływie rocznego terminu w przypadku osób skazanych za drobne wykroczenie. Dla skazanych na karę grzywny termin ten biegnie od dnia uprawomocnienia się wyroku orzekającego tę karę, a dla skazanych na karę pozbawienia wolności – od dnia jej wykonania lub zgodnie z postanowieniami art. 733 akapit trzeci kodeksu postępowania karnego od dnia, w którym nastąpiło warunkowe przedterminowe zwolnienie, jeżeli nie nastąpiło odwołanie tego zwolnienia. W odniesieniu natomiast do osób skazanych na jakąkolwiek inną karę aniżeli kara pozbawienia wolności lub grzywna, jeżeli kara ta została orzeczona jako kara główna, termin zaczyna biec od dnia wykonania kary (art. 786 kodeksu postępowania karnego).

Dla osób będących recydywistami skazanymi za popełnienie przestępstwa przewidziano dłuższy termin, jaki musi upłynąć, aby możliwe było złożenie przez nich wniosku o rehabilitację, mianowicie termin 10-letni biegnący od dnia wykonania kary albo od dnia przedawnienia jej wykonania. Jeśli natomiast dana osoba została skazana w warunkach recydywy za wykroczenie, może ona ubiegać się o rehabilitację po upływie 6 lat od dnia wykonania kary albo od dnia przedawnienia jej wykonania (art. 787 kodeksu postępowania karnego).

Skazany składa wniosek o rehabilitację do prokuratora rejonowego właściwego ze względu na swoje dotychczasowe miejsce zamieszkania, a jeżeli mieszka za granicą – u prokuratora ostatniego miejsca zamieszkania we Francji lub w przypadku jego braku – u prokuratora rejonowego właściwego ze względu na miejsce, w którym nastąpiło skazanie.

We wniosku wskazuje się datę skazania oraz informację na temat miejsc, w których skazany przebywał od chwili odbycia kary (art. 790 kodeksu postępowania karnego).

W przypadku gdy wniosek o rehabilitację nie zostanie uwzględniony, nowy wniosek można złożyć dopiero po upływie 2 lat, chyba że nieuwzględnienie wniosku było spowodowane tym, iż nie upłynął jeszcze czas wymagany przepisami prawa. W takim przypadku nowy wniosek może zostać złożony od razu po upływie wymaganego prawem terminu (art. 797 kodeksu postępowania karnego).

W myśl art. 798 kodeksu postępowania karnego wzmiankę o orzeczeniu stwierdzającym rehabilitację umieszcza się na marginesie wyroku skazującego. Osoba, w stosunku do której nastąpiła rehabilitacja, może otrzymać nieodpłatnie odpis orzeczenia stwierdzającego rehabilitację oraz wyciąg z rejestru karnego.

5.7. Finlandia

Funkcjonowanie rejestru karnego w Finlandii reguluje ustawa o Rejestrze Karnym *Rikosrekisterilaki*⁶⁶). W art. 2 ust. 1 tego aktu mowa jest o tym, że fiński rejestr karny zawiera informacje o rozstrzygnięciach, w ramach których dana osoba została skazana w Finlandii na:

- bezwzględną karę pozbawienia wolności;
- dozór;
- pracę społecznie użyteczną;
- pozbawienie wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary;
- karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania przybierającą postać kary grzywny, pracy społecznie użytecznej albo nadzoru;
- karę orzeczaną wobec nieletnich z wyjątkiem kary grzywny, nadzoru oraz sytuacji, w której orzekane są środki inne niż przewidziane przez prawo karne albo sytuacji, w których sprawca nie podlega karze.

W rejestrze karnym nie figuruje natomiast informacja o zamianie kary grzywny lub odbywania służby cywilnej albo też obowiązkowej służby wojskowej na karę pozbawienia wolności lub dozór.

⁶⁶ <https://www.global-regulation.com/translation/finland/646016/the-criminal-records-act.html> (dostęp: dnia 17 maja 2022 r.).

Ponadto w rejestrze karnym znajdują się informacje o rozstrzygnięciach sądów, na podstawie których obywatel fiński oraz cudzoziemiec zamieszkały na stałe w Finlandii zostali skazani na karę równoważną karze, o której mowa w art. 2 ust. 1 ustawy.

Zgodnie z tym, co stanowi art. 10 ustawy o Rejestrze Karnym, informacje zawarte w rejestrze zostają usunięte:

- 1) po upływie 5 lat od dnia wydania orzeczenia w przypadku skazania na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, na pracę społecznie użyteczną lub dozór, jak również w przypadku kary orzekanej wobec nieletniego, a także w razie zawieszenia pełnienia funkcji oraz wymierzenia kary grzywny;
- 2) po upływie 10 lat od dnia wydania orzeczenia w przypadku skazania na karę pozbawienia wolności do lat 2, prace społecznie użyteczne i dozór;
- 3) po upływie 20 lat od dnia wydania orzeczenia w przypadku skazania na karę pozbawienia wolności od powyżej 2 lat do maksymalnie 5 lat.

Informacji o indywidualnej karze nie usuwa się z rejestru karnego, jeżeli w rejestrze tym są ujawnione co do danej osoby informacje, które nie mogą jeszcze zostać usunięte. Wszystkie dane dotyczące osoby skazanej są jednak usuwane z rejestru karnego, gdy osoba ta nie żyje albo jeżeli upłynęło 90 lat od jej urodzenia. Decyzja o ułaskawieniu nie ma wpływu na usunięcie wpisu z rejestru karnego.

W fińskiej ustawie o Rejestrze Karnym jest również mowa o tym, że informacje o karach orzeczonych poza granicami kraju usuwa się zgodnie z zasadami określonymi w art. 10 tej ustawy. Informacje o karach orzeczonych w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej są jednak usuwane z fińskiego rejestru karnego, jeżeli państwo członkowskie, w którego rejestrze karnym została zawarta informacja o skazaniu, zadeklaruje wykreślenie tej informacji ze swojego własnego rejestru.

5.8. Estonia

Zgodnie z estońską ustawą o bazie danych rejestrów karnych (*Karistusregistri seadus*⁶⁷), a ściślej z jej § 6, informacje dotyczące ukarania osób wprowadza się do bazy na podstawie następujących orzeczeń sądowych i decyzji funkcjonariuszy:

- 1) prawomocnego wyroku skazującego w sprawie karnej;
- 2) prawomocnego orzeczenia organu pozasądowego lub orzeczenia sądu o wymierzeniu kary w sprawie o wykroczenie, z wyjątkiem orzeczenia organu pozasądowego w postępowaniu pouczającym/upominającym;

⁶⁷ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/501042019021/consolidate> (dostęp: dnia 17 maja 2022 r.).

- 3) orzeczenia sądu nakazującego przymusowe leczenie psychiatryczne osoby;
- 4) (uchylony);
- 5) orzeczenia lub postanowienia sądu lub organu pozasądowego wydane w oparciu o rozstrzygnięcia, o których mowa w § 6 pkt 1–3 ustawy, zawierającego informacje określone w § 12⁶⁸ niniejszej ustawy;
- 6) uchwały prezydenta w sprawie rozpatrzenia wniosku o ułaskawienie skazanego;
- 7) wyroku skazującego wydanego w sprawie karnej za granicą przeciwko obywatelowi estońskiemu lub cudzoziemcowi posiadającemu zezwolenie na pobyt lub prawo pobytu w Estonii – jeżeli informacja o ukaraniu tej osoby została przekazana przez obce państwo lub sąd estoński uznał wyrok skazujący.

W § 24 estońskiej ustawy o bazie danych rejestrów karnych zostały określone zasady usuwania z rejestru informacji o orzeczonej karze. Zgodnie z § 24 ust. 1 tej ustawy informacje wpisane do rejestru usuwa się z bazy danych i przekazuje do archiwum, jeżeli:

- 1) upłynął rok od uiszczenia grzywny, odbycia aresztu, wykonania prac społecznych orzeczonych za wykroczenie lub od pozbawienia uprawnień do kierowania orzeczo-nych jako kara główna;
- 2) upłynęły 2 lata od uiszczenia grzywny lub wykonania kary aresztu orzeczonej za wykroczenie przewidziane w ustawie podatkowej lub innej ustawie dotyczącej należności podatkowych;
- 3) upłynęły 2 lata od zakończenia przymusowego leczenia psychiatrycznego;
- 4) upłynęły 2 lata od zakończenia terapii uzależnień;
- 5) upłynęły 3 lata od wykonania orzeczenia o karze pieniężnej orzeczonej za przestępstwo;
- 6) upłynęły 3 lata od zakończenia okresu próby ustalonego przy warunkowym przedterminowym zwolnieniu lub warunkowym zwolnieniu od wykonania kary pieniężnej;
- 7) upłynęły 3 lata od wykonania prac społecznych;
- 8) upłynęło 5 lat od odbycia kary pozbawienia wolności w wymiarze poniżej 5 lat;
- 9) upłynęło 10 lat od odbycia kary pozbawienia wolności od 5 do 20 lat;
- 10) upłynęło 15 lat od odbycia kary pozbawienia wolności przekraczającej 20 lat;
- 11) upłynęły terminy przedawnienia wykonania orzeczenia określone w § 82 estońskiego kodeksu karnego⁶⁹;
- 12) skazany zmarł;
- 13) osoba prawna uległa rozwiązaniu.

⁶⁸ W przepisie tym zostały szczegółowo wymienione dane podlegające wpisowi do rejestru.

⁶⁹ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522012015002/consolide> (dostęp: dnia 3 listopada 2022 r.). Zgodnie z § 82 (1) estońskiego kodeksu karnego orzeczenia nie wykonuje się, jeżeli od momentu jego uprawomocnienia się upłynęły następujące terminy: 1) 5 lat od uprawomocnienia się orzeczenia sądu wydanego w sprawie o przestępstwo pierwszego stopnia; 2) 3 lata od uprawomocnienia się orzeczenia sądu wydanego w sprawie o przestępstwo drugiego stopnia; 3) rok od uprawomocnienia się wyroku lub decyzji wydanej w sprawie o wykroczenie.

Zgodnie natomiast z tym, co stanowi § 24 ust. 2 estońskiej ustawy o bazie danych rejestrów karnych, jeżeli przestępstwo zostało popełnione, gdy sprawca był nieletni, informację o jego ukaraniu usuwa się i przekazuje się do archiwum, jeżeli:

- 1) upłynął rok od uiszczenia grzywny, odbycia aresztu, wykonania prac społecznych orzeczonych za wykroczenie lub od pozbawienia uprawnień do kierowania orzeczonych jako kara główna;
- 2) upłynął rok od zakończenia przymusowego leczenia psychiatrycznego;
- 3) upłynął rok od zakończenia terapii uzależnień;
- 4) upłynęły 2 lata od wykonania orzeczenia o karze pieniężnej orzeczonej za przestępstwo;
- 5) upłynęły 2 lata od zakończenia okresu próby ustalonego przy warunkowym przedterminowym zwolnieniu lub warunkowym zwolnieniu od wykonania kary pieniężnej;
- 6) upłynęły 2 lata od wykonania prac społecznych;
- 7) upłynęły 3 lata od odbycia kary pozbawienia wolności przekraczającej 20 lat;
- 8) upłynęło 5 lat od odbycia kary pozbawienia wolności w wymiarze od 5 do 10 lat;
- 9) upłynęły terminy przedawnienia wykonania orzeczenia określone w § 82 estońskiego kodeksu karnego;
- 10) skazany zmarł.

Informacja o odbyciu kary dodatkowej zostaje wykreślona z rejestru po odbyciu tej kary (§ 24 ust. 3 estońskiej ustawy o bazie danych rejestrów karnych). Zgodnie natomiast z tym, co stanowi § 24 ust. 6 tej ustawy, w przypadku usunięcia informacji o karze i przekazania jej do archiwum informacja o karze zawiera datę przekazania jej do archiwum. Informacje o karach wymierzonych za wykroczenia przechowuje się w archiwum przez 10 lat, zaś informacje o karach wymierzonych za przestępstwa – przez 50 lat od dnia ich przekazania.

W § 25 ust. 1 estońskiej ustawy o bazie danych rejestrów karnych wskazano, że termin do usunięcia informacji o ukaraniu z bazy danych rozpoczyna swój bieg:

- 1) z dniem zakończenia odbywania przez skazanego kary zasadniczej lub dodatkowej;
- 2) z dniem wejścia w życie postanowienia o ułaskawieniu.

W przypadku skazania danej osoby na karę dożywotniego pozbawienia wolności informacji o jej ukaraniu nie usuwa się z rejestru, z wyjątkiem sytuacji, gdy osoba ta zostaje zwolniona z odbywania kary dożywotniego pozbawienia wolności lub osoba ta zmarła. W przypadku zwolnienia osoby skazanej z wykonywania kary dożywotniego pozbawienia wolności termin na usunięcie informacji o karze oblicza się na podstawie długości faktycznie odbytej kary. Jeżeli osoba skazana została zwolniona warunkowo z odbycia kary, termin na usunięcie informacji o karze rozpoczyna swój bieg z dniem zakończenia warunkowego zwolnienia (§ 25 ust. 2 ustawy). W myśl natomiast § 25 ust. 4 ustawy, jeżeli dana osoba została zwolniona

z odbywania kary przed upływem terminu wykonania tej kary lub gdy kara ta została zastąpiona karą innego rodzaju, termin na usunięcie informacji o karze oblicza się na podstawie długości faktycznie odbytej kary.

Jeżeli dana osoba została zwolniona z odbywania kary na podstawie postanowienia prezydenta o jej ułaskawieniu, termin na usunięcie z rejestru informacji o karze oblicza się na podstawie długości kary faktycznie odbytej do czasu wydania postanowienia o ułaskawieniu. Również w przypadku złagodzenia kary na podstawie uchwały prezydenta o ułaskawieniu, termin na usunięcie informacji o karze oblicza się na podstawie długości faktycznie odbytej kary (§ 26 ustawy).

Informacje dotyczące ukarania obywatela lub stałego rezydenta Estonii, cudzoziemca posiadającego zezwolenie na pobyt w Estonii lub posiadającego prawo stałego pobytu w Estonii, jak również osoby prawnej zarejestrowanej w Estonii, skazanej przez sąd zagraniczny, usuwa się z rejestru na zasadach określonych w § 24 ust. 1 ustawy, o ile przepisy prawa Unii Europejskiej lub umowa międzynarodowa nie stanowią inaczej.

Po usunięciu z rejestru informacji o ukaraniu danej osoby w opublikowanych orzeczeniach sądowych lub innych opublikowanych decyzjach urzędników, które stanowiły podstawę wpisu do bazy rejestru, nazwisko tej osoby zostaje zastąpione inicjałami. Nazwisko nie zostaje jednak zastąpione inicjałami, jeżeli dana osoba została skazana za przestępstwa wymienione enumeratywnie w § 28 estońskiej ustawy o bazie danych rejestrów karnych.

6. Europejski system przekazywania informacji z rejestrów karnych (ECRIS)

Na marginesie rozważań na temat zatarcia skazania oraz informacji wykazywanych w rejestrach karnych państw europejskich warto wspomnieć, że na podstawie decyzji ramowej Rady 2009/315/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie organizacji wymiany informacji pochodzących z rejestru karnego pomiędzy państwami członkowskimi oraz treści tych informacji⁷⁰ został utworzony System ECRIS (*European Criminal Records Information System*, tj. Europejski system przekazywania informacji z rejestrów karnych). Zgodnie z art. 1 tej decyzji ramowej określono w niej:

- a) warunki, zgodnie z którymi skazujące państwo członkowskie dzieli się informacjami dotyczącymi wyroków skazujących z innymi państwami członkowskimi;
- b) obowiązki spoczywające na skazującym państwie członkowskim i na państwie członkowskim, którego obywatelem jest osoba skazana oraz metody, które należy stosować, odpowiadając na wniosek o udzielenie informacji pochodzących z rejestrów karnych, a nadto
- c) ustanowiono zdecentralizowany system informatyczny służący wymianie informacji dotyczących wyroków skazujących, oparty na bazach danych rejestrów karnych poszczególnych państw członkowskich, tj. europejski system przekazywania informacji z rejestrów karnych (ECRIS).

Na szczególną uwagę zasługuje jednak treść punktu 12 preambuły decyzji ramowej 2009/315/WSiSW, albowiem wskazano w nim, że decyzja ta „[...] realizuje główny cel inicjatywy Królestwa Belgii, w zakresie, w jakim organ centralny każdego państwa członkowskiego powinien zwracać się do państwa członkowskiego, którego obywatelem jest dana osoba, i uwzględnić w wypisie z rejestru karnego wydawanym w odpowiedzi na wniosek danej osoby wszystkie informacje zawarte w rejestrze karnym państwa członkowskiego, którego obywatelem jest ta osoba. Wiedza o istnieniu wyroku skazującego oraz wynikającym

⁷⁰ Dz.Urz. UE L 93, s. 23, ze zm.

z niego pozbawieniu praw, o ile zostało ono zastosowane i wpisane do rejestru karnego, jest warunkiem wstępnym ich uznania zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskiego, w którym dana osoba ma zamiar prowadzić działalność zawodową związaną z opieką nad dziećmi. Mechanizm ustanowiony w niniejszej decyzji ramowej ma między innymi na celu zagwarantowanie, że osoba skazana za przestępstwo seksualne wobec dzieci – gdy w dotyczącym tej osoby wpisie w rejestrze karnym w skazującym państwie członkowskim wymieniono ten wyrok oraz wynikające z niego pozbawienie praw, o ile zostało zastosowane i wpisane do rejestru karnego – nie będzie miała możliwości zatajenia tego wyroku lub pozbawienia praw, dzięki któremu mogłaby prowadzić działalność zawodową związaną z opieką nad dziećmi w innym państwie członkowskim”.

W art. 11a ust. 1 omawianej decyzji ramowej, wskazano, że w celu prowadzenia wymiany informacji pochodzących z rejestrów karnych drogą elektroniczną ustanawia się zdecentralizowany system informatyczny oparty na bazach danych rejestrów karnych poszczególnych państw członkowskich, tj. europejski system przekazywania informacji z rejestrów karnych (ECRIS). System ten składa się z następujących elementów:

- a) oprogramowanie wzorcowe ECRIS;
- b) wspólna infrastruktura komunikacyjna między organami centralnymi zapewniająca szyfrowaną sieć.

Zgodnie z art. 4 ust. 2 decyzji ramowej 2009/315/WSiSW, organ centralny skazującego państwa członkowskiego informuje w możliwie najkrótszym terminie organy centralne innych państw członkowskich o każdym wyroku skazującym wobec obywateli tych państw członkowskich wydanym na jego terytorium i wpisanym do rejestru karnego. Jeżeli natomiast dana osoba jest obywatelem kilku państw członkowskich, odpowiednie informacje są przekazywane każdemu z nich, także wtedy, gdy osoba skazana jest obywatelem państwa członkowskiego, na którego terytorium została skazana.

7. Wnioski

Analiza regulacji prawnych państw takich jak Niemcy, Szwajcaria, Liechtenstein, Hiszpania, Anglia, Francja, Finlandia oraz Estonia odnoszących się do funkcjonujących w tych państwach rejestrów karnych, informacji wykazywanych w tych rejestrach oraz do instytucji zatarcia skazania prowadzi do wniosku, że choć w każdym z wymienionych państw funkcjonują rejestry karne (mające w tych państwach odmienne nazwy), to jednak szczegółowe informacje, które są w nich wykazywane, nieco się różnią. Co do zasady w każdym z tych rejestrów wykazuje się podobne dane, jednak niekiedy okazuje się, że dane ujawniane w rejestrach karnych jednych państw nie podlegają ujawnieniu w rejestrach karnych funkcjonujących w innych państwach.

Ponadto w każdym z państw, których regulacje prawne poddano analizie w ramach niniejszego opracowania, funkcjonuje instytucja zatarcia skazania. W większości z nich istota tej instytucji, podobnie zresztą jak w Polsce, polega na tym, że z chwilą zatarcia skazania uznaje się je za niebyłe, a wpis o skazaniu usuwa się z rejestru skazanych. Pewne odrębności w tym zakresie występują jednak w Hiszpanii oraz w Anglii. W państwach tych bowiem zatarcie skazania nie wiąże się z usunięciem wpisu o skazaniu z rejestru karnego. Polega ono jedynie na uznaniu, że z chwilą zatarcia skazania ustały wszystkie skutki, które wynikają ze skazania, jednak dane o tym skazaniu nadal są przechowywane w rejestrze.

Bibliografia

Literatura

- Banasik K., *Zatarcie skazania w angielskim prawie karnym*, „Państwo i Prawo” 2018, nr 4.
- Banaszak-Grzechowiak P., Burdziak K., *Instytucja zatarcia skazania w polskim prawie karnym – raport z badania*, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2020/10/IWS_Banaszak-Grzechowiak-P.-Burdziak-K._Instytucja-zatarcia-skazania-w-polskim-prawie-karnym---raport-z-badania.pdf (dostęp: dnia 19 kwietnia 2022 r.).
- Krajewski R., *Zatarcie skazania w prawie karnym*, „Państwo i Prawo” 2007, nr 11.
- Ładoś S., *Kilka uwag na temat wpływu perspektywy zatarcia skazania na rozstrzygnięcie o przedmiocie procesu karnego*, [w:] T. Grzegorzczak (red.), *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, Warszawa 2011.
- Pawlik R., *Ewolucja instytucji zatarcia skazania w polskim prawie karnym z perspektywy European Criminal Records Information System-zagadnienia wybrane*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2014, nr 1.
- Stefańska B.J., [w:] R.A. Stefański (red.) *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2017.
- Stefańska B.J., *Zatarcie skazania*, Warszawa 2014.

Strony internetowe

- <https://www.gesetze-im-internet.de/bzrg/>
- <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/>
- <https://www.gesetze-im-internet.de/jgg/>
- <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/>
- https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/54/757_781_799/de
- <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2006/694/de>
- https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/43/359_375_369/de
- <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2006/551/de>

<https://www.gesetze.li/konso/pdf/1974046000?version=6>

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1995-25444>

https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Criminal_Code_2016.pdf

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1974/53?timeline=false>

<https://www.legal-tools.org/doc/912f4d/pdf>

https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/french_penal_code_33.pdf

<https://www.global-regulation.com/translation/finland/646016/the-criminal-records-act.html>

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/501042019021/consolide>

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522012015002/consolide>